

Jana Sterbak a Montserrat.
Una presència

Del 27 de novembre de 2014
a l'1 de març de 2015

Jana Sterbak
Del cos al cosmos

Jana Sterbak protagonitza una de les visions més radicals sobre la condició humana dins el context de l'art internacional de les últimes dècades. L'anàlisi quasi antropològica de l'ésser humà que ella practica s'alimenta d'una multiculturalitat adquirida al llarg de la vida, que l'ha fet coneixedora de quatre llengües i les seves corresponents cultures. Fruit d'aquestes interrelacions, l'artista construeix una síntesi narrativa d'una profunda complexitat. Les imatges resultants reflecteixen les vicissituds que afligeixen l'home en la seva lluita per escapar de les càrregues i les limitacions imposades per les condicions restrictives que llasten tota vida física. Per expressar aquestes contingències dels ordres naturals, l'artista sovint recorre a informacions i coneixements extrets de la ciència i les noves tecnologies i també procedents de les creences, ja siguin del passat o del present.

Les primeres *performances* de Jana Sterbak dels anys vuitanta l'endinsaren en exploracions biotecnològiques pioneres en les quals emprava un mecanisme doble: d'una banda, una carnalitat exacerbada i, de l'altra, l'electrificació. Des d'ambdós extrems podia plantejar de forma "física" i tangible metàfores intrigants sobre les constriccions, danys i deterioraments inherents a la mateixa condició humana. L'impuls creatiu i artístic li és, per ell mateix, un potent antídote per afrontar l'incert passatge de la vida, com queda ben palès en la *performance Artist as combustible*, en la qual, durant trenta segons, una flamarada de foc real crema sobre el seu crani.

Atesa la naturalesa hostil de la carn, per a Jana Sterbak el vestit constitueix el primer artifici amb el qual ens autorepresentem en el

món, el primer estadi d'accés a l'espai que ens circumda. En nombroses ocasions, l'artista ha treballat el vestit com un element fonamental per tal d'evidenciar situacions conflictives de la consciència. *Remote Control* és una carcassa amb una dona suspesa a l'interior que emula l'esquelet d'un sofisticat vestit que s'acciona amb control remot. Es tracta d'un objecte-màquina que evidencia, de forma dolorosa, la conducció de vida a partir del dilema establert entre un mateix i els altres en el difícil trajecte de construir les nostres històries personals. La tasca feixuga de recerca de la felicitat amb tota mena de transferències, intercanvis de funcions, de tenebres i recances que s'esdevenen en el miratge de les relacions mútues, sens dubte, es troba al darrera d'aquesta i de moltes altres obres de l'artista. Per això, sovint les indumentàries són tractades com a revestiments (*Distraction*) que acaben resultant ambigus i fins i tot coercitius. Algunes d'elles, com *Vanitas: Vestit de carn per a un albi anorèxic*, han inspirat artistes i personalitats mediàtiques d'arreu del món.

Sterbak fa servir sovint contraimatges inesperades que ens ofereixen constatacions directes de les difícils transaccions intersubjectives, carregades d'impediments, dependències i fins i tot de fracassos, en les quals tota transcendència queda anul·lada i deixa a la vista la condició humana, esforçada, dèbil i vanitosa. D'aquesta manera converteix cintes mètriques en formes feridores que deixen entreveure l'exigència perillosa dels mesuraments corporals (*Measuring tape cones*). Estableix, encara, reptes entre la naturalesa orgànica i la tecnologia. Jana arriba a envasar suor humana (*Olfactory Portrait*) amb sofisticats mitjans tecnològics incapaços de reproduir-la

i d'incloure les sensacions eròtiques que se'n desprenen. Elabora, a més, motxilles pesades que emulen el mite de Sísif, atrapat en el càstig inútil de repetir sense fi un acte de superació (*Sisyphus Sport*). I, en una escena casolana ben prosaica (*Actaeon at Home*), revesteix un cos despullat amb pell de cérvol i, d'aquesta manera, subverteix la coneguda llegenda del caçador transmutat en cérvol, devorat pels seus gossos, com a càstig per haver profanat la visió divina del cos d'Artemisa. *Combat Cricket Compartment* és una petita casa per a grills elaborada amb ivori extret d'un animal prehistòric de Canadà, que és simultàniament una capseta de seducció i de mort. Amb aquest artefacte Jana evoca aquests animals minúsculs que emeten sons d'amor i guerra, que funcionen com un dels rellotges biològics més precisos, comparables a l'actual sistema de telecomunicacions.

Les obres de l'artista són també imatges mentals amb les quals ens incita a reflexionar sobre moltes situacions absurdes de la civilització, per exemple, les formes d'intel·ligència informàtica generades pel progrés tècnic i científic que actuen també com a instruments que paralitzen, o les excessives regles que l'home fabrica per a autoprotegir-se i que sovint acaben a mans de poders totalitzadors que afecten tant el propi cos com els pobles i els estats. L'obsessió pel control amenaça sempre l'impuls alliberador.

Compromesa amb una visió crítica del desacord entre el progrés i la natura, entre el coneixement i el sentiment, entre la utopia i la ruda realitat, Jana Sterbak sotmet la majoria dels nostres anhels a riscs físics elevats. Això no obstant, acostuma a embolcallar-los amb

un humor eficaç i sorprenent, de manera que les tragèdies inevitables d'aquells actes de superació, als quals la humanitat s'enfronta diàriament, queden contrarestades per subtils fluxos d'ironia. Per obtenir aquests efectes inesperats, l'artista se sustenta molt especialment en la "materialitat activa" dels objectes que li permet al·ludir, sense mediacions, als crús dilemes de la vida en representacions escultòriques poètiques, com les cadires amb seients de gel (*Dissolution*) o la corona incandescent (*Hot Crown*).

Les seves escultures incorporen el debat tràgic entre el destí i la rebel·lió, com expliquen moltes llegendes mitològiques sobre la creació de l'univers. La fotografia *Atlas* ens ho mostra clarament: una figura suporta una lluna translúcida que al·ludeix a la volta celeste i que evoca el Tità que, castigat per Zeus per la seva desobediència, ha de carregar sobre les seves espatlles el pes del firmament. En una simbiosi icònica molt delicada, la volta celeste substitueix el cap del portador en homenatge al Tità, rei i astròleg al mateix temps, que descobrí l'esfericitat de l'orbe. L'artista també ens està suggerint que nosaltres no som estranys a l'univers, sinó només petits àtoms en un cosmos familiar que un dia va cristal·litzar en múltiples planetes. En realitat tots som sobretot "cos" en la miraculosa i precària existència que prové de temps remots i estem, per tant, subjectes a accionar la vida en complicitat permanent amb el cosmos.

Les esferes ostentoses que formen la recent instal·lació *Planetarium*, en llur metamorfosi de l'estat magmàtic a l'estat sòlid del vidre, reproduïxen el gest primer de la creació del sistema solar, amb els

seus cràters, transparències, opacitats, resplendors diürnes, llums nocturnes, superfícies desertes i naturalesa mineral espontània, fenòmens obtinguts de la simple transformació natural d'un material. Aquesta consciència atàvica, cosmogònica, de temporalitat oberta de vida, és potser una de les compensacions més importants que fa suportable la il·lusió caduca de tota subjectivitat.

La insignificança de la vida en caiguda lliure i constant, tot i que en emanació permanent, seria per a Jana Sterbak la gran proesa còsmica de la lluita de l'home en l'univers.

Dra. Teresa Blanch Malet

Comissària de l'exposició

P.S. En aquesta exposició Jana Sterbak ha volgut establir diàlegs especials entre les seves obres i unes poques peces del fons del Museu de Montserrat que ella mateixa ha seleccionat.

Biografia

Jana Sterbak (Praga, 1955) viu i treballa a Montreal. Al final de la seva infantesa la seva família es trasllada a Canadà. Allà es forma a la Vancouver Art School i a la Concordia University de Montreal. El realisme irònic de la seva cultura txeca impregna, encara avui, el seu treball artístic d'una gran força conceptual. El 1989 exposa a la Biennale canadienne d'art contemporain d'Ottawa. La seva obra es dona a conèixer a Europa a la secció *Aperto* de la Biennial de Venècia de 1990, amb la reveladora *performance Remote Control*. Des d'aleshores ha realitzat exposicions individuals a: New Museum of Contemporary Art, de Nova York; Louisiana Museum of Modern Art, de Humlebaek; Serpentine Gallery, de Londres; Malmö Konsthall, de Suècia; Museum of Contemporary Art, de Chicago, o Fundació Tàpies, de Barcelona. L'artista va representar Canadà a la Biennial de Venècia de 2003 amb la videoinstal·lació *From Here to There* i a la Biennial de Praga de 2005 mostra la videoinstal·lació *Waiting for High Water*. Posteriorment ha exposat a Artium de Vitòria, Carré d'Art de Nîmes, Musée National des Beaux-Arts de Québec, Musée Reattu d'Arles i al Palais des Papes d'Avignon. Jana Sterbak té obra a importants col·leccions de museus europeus i canadencs i ha obtingut nombrosos premis internacionals, entre ells, de la Guggenheim Memorial Foundation, Prix Antoine Guichard, St. Etienne, France, del Consell de les Arts de Canadà a Ottawa i, del Governor General Arts Awards a *Visual and Media Arts* de Canadà. A Barcelona treballa des de 1998 amb la Galeria Toni Tàpies.

Jana Sterbak
Del cuerpo al cosmos

Jana Sterbak protagoniza una de las más radicales visiones de la condición humana dentro del arte internacional de las últimas décadas. Su análisis casi antropológico del ser humano se debe a la multiculturalidad adquirida a lo largo de su vida, que le ha hecho conocedora de cuatro lenguas y sus respectivas culturas. Fruto de estas interrelaciones, la artista construye una síntesis narrativa de una profunda complejidad. Las imágenes resultantes reflejan las vicisitudes que atraviesa el hombre en su lucha por escapar a las cargas y a los límites impuestos por las restrictivas condiciones de toda vida física. Para expresar las contingencias de estos órdenes naturales, la artista recurre con frecuencia a las informaciones y los conocimientos aportados por la ciencia y las nuevas tecnologías, así como a los procedentes de las creencias tanto del pasado como del presente.

Sus primeras *performances* de los años ochenta la llevaron a entrar en pioneras exploraciones biotecnológicas en las que empleaba un doble mecanismo: por una parte, una carnalidad exacerbada y, por otra, la electrificación. Desde ambos extremos podía plantear de forma “física” y tangible intrigantes metáforas sobre las constricciones, daños y deterioros que conlleva la condición humana. El impulso creador del arte es, en sí mismo para la artista, un potente antídoto para hacer frente al incierto pasaje de la vida, tal como pone de manifiesto en la performance *Artist as combustible*, con una llamarada de fuego real ardiendo sobre su cráneo durante 30 segundos.

Frente a la naturaleza hostil de la carne, el vestido constituye el primer artificio con el que nos auto-representamos en el mundo, es el

primer estadio de acceso al espacio que nos circunda. Para Jana Sterbak ha sido un elemento fundamental, con el que ha trabajado en numerosas ocasiones, desde el que evidenciar situaciones conflictivas de la conciencia. *Remote Control* es una carcasa con una mujer suspendida en su interior que emula el esqueleto de un sofisticado vestido accionado por control remoto. Se trata de un objeto-máquina que pone de manifiesto, de forma dolorosa, la conducción de vida a partir del dilema que se establece entre uno mismo y los demás en el dificultoso trayecto de construir nuestras historias personales. La ardua empresa en busca de la felicidad con toda suerte de transferencias, trueques de funciones, tinieblas y pesares que se dan en el espejismo de las mutuas relaciones está, sin duda, detrás de ésta y de muchas otras obras de la artista. Por ello, las indumentarias son tratadas a veces a modo de revestimientos (*Distraction*) que acaban resultando ambiguos y hasta coercitivos. Algunas de ellas, como *Vanitas: Vestido de carne para un albino anoréxico*, han inspirado a artistas y personalidades del mundo mediático universal.

Por medio de inesperadas contra-imágenes Jana Sterbak ofrece directas constataciones de las difíciles transacciones intersubjetivas, llenas de impedimentos, dependencias e incluso fracasos, donde toda transcendencia queda anulada, dejando a la vista la esforzada, débil y vanidosa condición humana. De esta manera, convierte cintas métricas en formas hirientes que dejan entrever la peligrosa exigencia de las mediciones corporales (*Measuring tape cones*). Establece retos entre lo orgánico y lo tecnológico, como envasar el sudor humano (*Olfactory Portrait*) con sofisticados medios tecnoló-

gicos incapaces de reproducirlo y de inducir las sensaciones eróticas que de él se desprenden. Elabora pesadas mochilas que emulan el mito de Sísifo, atrapado en el castigo inútil de repetir sin fin un acto de superación (*Sisyphus Sport*). Y, en una prosaica escena casera (*Actaeon at Home*), reviste un cuerpo desnudo con piel de ciervo subvirtiendo así la célebre leyenda del cazador transmutado en ciervo, para ser devorado por sus perros por haber profanado la visión divina del cuerpo de Artemisa. *Combat Cricket Compartment* es una pequeña casa para grillos elaborada con marfil extraído de un animal prehistórico de Canadá, que es simultáneamente una caja de seducción y de muerte. Con este artefacto Jana evoca estos minúsculos animales, que emiten sonidos de amor y guerra que funcionan como uno de los más precisos relojes biológicos, comparables al actual sistema de telecomunicaciones.

Sus obras son también imágenes mentales con las que nos incita a reflexionar sobre absurdas situaciones de la civilización, entre ellas, las formas de inteligencia informática generadas por el progreso científico-técnico que actúan a la vez como instrumentos paralizantes, o las excesivas reglas que el hombre fabrica para auto-protegerse, que a menudo acaban en manos de poderes totalizadores que afectan tanto al propio cuerpo físico como a las poblaciones y los estados. La obsesión por el control amenaza siempre el impulso liberador.

Comprometida con una visión crítica del desencuentro entre el progreso y la naturaleza, entre conocer y sentir, entre la utopía y la ruda realidad, Jana Sterbak somete a la mayoría de nuestros anhelos a

elevados riesgos físicos. Sin embargo, suele envolverlos en un eficaz humor sorpresivo, de manera que las inevitables tragedias de aquellos actos de superación a los que la humanidad se enfrenta a diario quedan contrarrestadas por sutiles flujos de ironía. Para obtener estas derivas inesperadas, la artista se apoya muy especialmente en la “materialidad activa” de los objetos que le permite aludir, sin mediaciones, a los crudos dilemas de la vida en poéticas representaciones escultóricas, como las sillas con asientos de hielo (*Dissolution*) o la corona incandescente (*Hot Crown*).

Sus esculturas incorporan el debate trágico entre el destino y la rebelión que, no en vano, recogen muchas leyendas mitológicas sobre la creación del universo. La fotografía *Atlas* lo muestra claramente: una figura soporta una luna translúcida que alude a la bóveda del firmamento y evoca al Titán que, castigado por Zeus por su desobediencia, ha de soportar sobre sus hombros el peso del firmamento. En una delicada simbiosis icónica, la bóveda celeste sustituye la cabeza del portador en homenaje al Titán, rey y astrólogo, que descubrió la esfericidad del orbe. La artista sugiere también que no somos extraños al universo, tan sólo pequeños átomos en un cosmos familiar que un día cristalizó en múltiples planetas. En realidad, todos somos sobre todo “cuerpo” en la milagrosa y precaria existencia que proviene de tiempos remotos y estamos, por tanto, sujetos a accionar la vida en permanente complicidad con el cosmos.

Las ostentosas esferas que forman la reciente instalación *Planetarium*, en su metamorfosis del estado magmático al estado sólido del vidrio, reproducen el gesto primero de la creación del sistema solar,

con sus cráteres, transparencias, opacidades, resplandores diurnos, luces nocturnas, superficies desiertas y naturaleza mineral espon-tánea, fenómenos obtenidos de la simple transformación natural de un material. Esta conciencia atávica, cosmogónica, de temporalidad abierta de vida, es quizás una de las más importantes compensaciones que hace soportable la ilusión caduca de toda subjetividad.

La insignificancia de la vida en constante caída libre, aunque en emanación permanente, sería para Jana Sterbak la gran proeza cósmica de la lucha del hombre en el universo.

Dra. Teresa Blanch Malet
Comisaria de la exposición

P.S.: En esta exposición Jana Sterbak ha querido establecer especiales diá-logos entre sus obras y algunas piezas, seleccionadas por ella misma, de los fondos del Museo de Montserrat.

Biografía

Jana Sterbak (Praga, 1955) vive y trabaja en Montreal. Al final de su infancia su familia se traslada a Canadá. Allí se forma en la Van-couver Art School y en la Concordia University de Montreal. El rea-lismo irónico de su cultura checa impregna, aún hoy, su trabajo artístico de una gran fuerza conceptual. En 1989 expone en la Bien-nale canadienne d'art contemporain de Ottawa. Su obra se da a co-nocer en Europa en la sección *Aperto* de la Bienal de Venecia de 1990, con la reveladora performance *Remote Control*. Desde en-tonces ha realizado exposiciones individuales en: New Museum of Contemporary Art, de Nueva York; Louisiana Museum of Modern Art, de Humlebaek; Serpentine Gallery, de Londres; Malmö Kons-thall, de Suecia, Museum of Contemporary Art, de Chicago o Fun-dació Tàpies, de Barcelona. La artista representó a Canadá en la Bienal de Venecia de 2003 con la vídeo-instalación *From Here to There* y en la Bienal de Praga de 2005 muestra la vídeo-instalación *Waiting for High Water*. Posteriormente ha expuesto en Artium de Vitoria, Carré d'Art de Nîmes, Musée National des Beaux-Arts de Québec, Musée Reattu de Arles y en el Palais des Papes de Avig-non. Jana Sterbak tiene obra en importantes colecciones de museos europeos y canadienses y ha obtenido numerosos premios interna-cionales, entre ellos, de la Guggenheim Memorial Foundation, Prix Antoine Guichard, St. Etienne, France, del Consejo de las Artes de Canadá en Ottawa y del Governor General Arts Awards en *Visual and Media Arts* de Canadá. En Barcelona trabaja desde 1998 con la Galería Toni Tàpies.

Jana Sterbak

From the body to the cosmos

On the contemporary art scene, over the last three decades, Jana Sterbak has pioneered one of the most radical visions of the human condition. The almost anthropological analysis which she authored is alimented by her multi-cultural background. In the course of her life so far, the artist has accessed four languages and their corresponding cultures. These, in turn, and at times all at once, inform a narrative synthesis of profound complexity. The resulting works reflect the vicissitudes that afflict the human being in his struggle to be rid of the burdens and limits imposed by the conditions to which all living creatures are restricted. To express these contingencies of the natural orders, the artist often calls on information and knowledge furnished by science, new technologies, as well as belief systems past and present.

Her first performances in the eighties led her towards pioneering biotechnological investigations in which she used a double mechanism: on the one hand an exacerbated fleshiness and on the other electrification. From the two radically differing stand-points she was able to pinpoint in a «physical» and tangible way intriguing metaphors on the constrictions, pains and deterioration which are intrinsic to the human condition. The creative impulse in art is, in its very self with relation to the artist, a powerful antidote in the face of our uncertain passage through life, as can be clearly seen in the performance *Artist as Combustible*, with a tongue of real fire blazing on the top of her head for 30 seconds.

As a reaction to the hostile nature of the flesh, clothing is the first ploy by means of which we represent ourselves to the world, it is

the first stage of access to the space around us. For Jana Sterbak it has meant a fundamental tool which she has used on many occasions, doing so to represent conflictive situations within the conscience. *Remote Control* shows a casing with a woman hanging inside it evoking the bare bones of a sophisticated dress worked by remote control. A machine-object, as it were, foreshadowing with overtones of deep grief the way life is led in the light of the dilemma which takes place between self and others along the stony road leading to the construction of our own personal stories. The difficult task of seeking happiness with every sort of transference, exchange of functions, darkness and despair which loom in the mirage of mutual relationships is, without doubt, what underlies this and many other of the artist's works. In order to do this, clothing is treated sometimes as a covering (*Distraction*) which turns out to be ambiguous and even coercive. Some of them, such as *Vanitas: A robe of flesh for an anorexic albino* have inspired artists and personalities of the world-wide media connection.

Using unexpected counter-images Jana Sterbak shows direct proof of the difficult inter-subjective transactions, full of impediments, dependency and even failure, where all transcendence is cancelled out, leaving the forced, weak, vain human condition on full view. And so she turns tape-measures into painful shapes which allow us to perceive the dangerous demands made on us by measuring the body (*Measuring tape cones*). She throws down challenges between the organic and the technological, such as canning human sweat (*Olfactory Portrait*) with sophisticated technological means which are unable to reproduce it and induce the erotic sensations which

it evokes. She constructs weighty back-packs inspired by the myth of Sisyphus, trapped within the meaningless servitude of surpassing himself time after time (*Sisyphus Sport*). And, in a prosaic household scene (*Actaeon at Home*), she clothes a naked body in a deer skin, thus subverting the famous legend of the huntsman who was turned into a deer, to be devoured by his own hounds for having profaned the divine vision of the naked body of Artemis. *Combat Cricket Compartment* is a tiny cricket house made of ivory taken from a prehistoric animal discovered in Canada, a little box suggesting at one and the same time seduction and death. With this artefact Jana evokes the tiny creatures who make sounds of love and of war which work as one of the most precise biological clocks, comparable to our present-day communications systems.

Her works are also mind-pictures which lead us to reflect upon the absurd situations within civilization, such as the forms of computer intelligence generated by scientific and technical progress which act as both paralysing instruments and as the excessive rules which man invents to protect himself, and which often end up in the hands of totalitarian powers which affect not only our own physical bodies but also peoples and states. Hunger for power always threatens the liberating impulse.

Committed to a critical view of the discontinuity between progress and nature, between knowing and feeling, between utopia and crude reality, Jana Sterbak submits the majority of our desires to high degrees of physical risk. However, she usually enfolds them in a surprisingly effective humour, so that the inevitable tragedies of

the acts of in which humanity transcends itself every day are balanced by her subtle currents of irony. To attain these unexpected drifts, the artist places great emphasis on the “active materiality” of objects which allows her to refer, directly, to the naked dilemmas of life in poetical sculptural representations, such as ice-seated chairs (*Dissolution*) or an incandescent crown (*Hot Crown*).

Her sculptures reflect the tragic dichotomy between destiny and rebellion which, not unrealistically, is to be found in many myths about the creation of the universe. The photograph entitled *Atlas* shows this clearly: a figure carrying a translucent moon referring to the heavens and evoking the Titan who, punished by Zeus for his disobedience, is doomed to bear the weight of the universe on his shoulders. In a delicate iconic symbiosis, the head of the bearer is replaced by the arch of heaven in homage to the Titan, king and astrologer, who discovered that the earth is spherical. The artist also suggests that we are not strangers to the universe, just tiny atoms in a familiar cosmos which one day crystallized into a myriad planets. Really we are all basically a «body» in the miraculous and precarious existence which dates back to the remote past and are thus bound to act out our lives in permanent complicity with the cosmos.

The eye-catching spheres which make up *Planetarium*, her latest installation, metamorphose as glass does from magma to the solid state, reproducing the primal gesture of the creation of the solar system, with its craters, transparencies, opacities, day-time splendour and nightly glow, deserted areas and spontaneously

created mineral wealth, phenomena which come about due to the simple natural transformation of matter. This atavistic, cosmogonic consciousness of transitoriness open to life is perhaps one of the most important compensations which make the feeble illusion of all subjectivity bearable.

The insignificance of life is in constant friction between damage and emanation. This double quality seems to be, for the artist, the great cosmic prowess of man's wrestling with the universe.

Dra. Teresa Blanch Malet

Curator of the exhibition

P.S.: In this exhibition, Jana Sterbak's intention is to set up special dialogues between her own works and several exhibits, chosen personally, from the Museu de Montserrat's collections.

Biography

Jana Sterbak (Prague, 1955) lives and works in Montreal. In her late childhood her family moved to Canada. She trained at Vancouver Art School and at Concordia University in Montreal. Her Czech cultural background still lends a flavour of ironic realism even today to her artistic production, imbued with great conceptual strength. In 1989 she exhibited at the Biennale canadienne d'art contemporain in Ottawa. Her work was first shown in Europe as part of the *Aperto* section of the 1990 Venice Biennial, with her eye-opening performance *Remote Control*. Since then she has held individual exhibitions of her work at the New Museum of Contemporary Art, New York; the Louisiana Museum of Modern Art, in Humlebaek; the Serpentine Gallery, London; Malmö Konsthall in Sweden, the Chicago Museum of Contemporary Art, or the Fundació Tàpies, in Barcelona. The artist represented Canada at the 2003 Venice Biennial with her video-installation *From Here to There* and at the 2005 Prague Biennial where she exhibited her video-installation *Waiting for High Water*. In later years her work has been on show at Artium in Vitoria, Carré d'Art in Nîmes, the Musée National des Beaux-Arts in Québec, Musée Reattu in Arles and at the Palais des Papes in Avignon. Jana Sterbak is represented in important collections in museums and art galleries in both Europe and Canada and has won many international prizes, such as the Guggenheim Memorial Foundation prize, Prix Antoine Guichard, St. Etienne, France, an award from the Arts Council of Canada in Ottawa and the Governor General Arts Awards in *Visual and Media Arts of Canada*. She works in Barcelona from 1998 with the Galeria Toni Tàpies.

Jana Sterbak
Du corps au cosmos

Jana Sterbak aborde l'une des visions les plus radicales de la condition humaine dans la scène de l'art international des dernières décennies. Son analyse presque anthropologique de l'être humain trouve son fondement dans sa multi-culturalité. Dans le parcours de sa vie, l'artiste a accédé à quatre langages et ses respectives cultures. Toutes elles en étroite interrelation construisent une synthèse narrative d'une très profonde complexité. Les images résultantes reflètent les vicissitudes qui frappent l'homme dans son lutte pour échapper aux charges et aux limites imposés par les restrictives conditions de toute vie physique. Pour exprimer ces éventualités qui se trouvent au-dedans de l'ordre naturel, souvent l'artiste fa appel a les informations et connaissances apportées par la science, les nouvelles technologies ou bien les croyances anciennes ou actuelles.

Les premières *performances* de Jana Sterbak dans les années quatre-vingt ont amené l'artiste à se plonger dans des explorations biotechnologiques pionnières et à employer un mécanisme double: d'un côté, un état charnel exacerbé et, d'un autre, l'électrification. Depuis ces deux extrêmes, elle pouvait mettre en œuvre de manière «physique» et tangible des métaphores intrigantes sur les constrictions, les dommages et les dégradations de cette même condition humaine. L'élan créatif et artistique constitue pour elle un puissant antidote capable d'affronter le cours incertain de la vie, tel qu'on peut le voir dans la performance *Artist as combustible*, où, pendant trente secondes, elle enflamme son crâne.

Compte tenu de la nature hostile de la chair, Jana Sterbak considère les vêtements comme étant le premier artifice avec lequel nous nous auto-représentons dans le monde, le premier stade d'accès à l'es-

pace qui nous entoure. À de nombreuses occasions, l'artiste a travaillé le vêtement comme un élément fondamental dans le but de signaler certaines situations conflictuelles de la conscience. *Remote Control* est une structure à l'intérieur de laquelle est suspendue une femme et qui imite le squelette d'une robe sophistiquée pouvant se contrôler à l'aide d'une télécommande. Il s'agit d'un objet-machine mettant douloureusement en évidence le cours de la vie à partir du dilemme établi entre soi-même et les autres dans le parcours difficile de la construction de nos histoires personnelles. Derrière cette œuvre de l'artiste, et bien d'autres encore, se cache la lourde tâche de la recherche du bonheur avec toutes sortes de transferts, d'échanges de fonctions, de ténèbres et de regrets qui s'évanouissent dans le mirage des relations mutuelles. Ainsi, les vêtements sont souvent traités comme de simples revêtements (*Distraction*), finissant par devenir ambigus et contraignants. Certains, comme *Vanitas : robe de chair pour albinos anorexique*, ont inspiré des artistes et des personnalités médiatiques dans le monde entier.

Sterbak utilise souvent des images inhabituelles, qui étalent des constats directs des échanges intersubjectifs difficiles, chargés de contraintes, de dépendances et d'échecs, où aucune transcendance n'est possible et où apparaît cette condition humaine à la fois résistante, faible et vaniteuse. Des mètres à ruban apparaissent sous forme d'objets blessants, laissant entrevoir l'exigence dangereuse des mesures du corps (*Measuring tape cones*). Elle établit des défis entre la nature organique et la technologie. Jana parvient à emballer de la sueur humaine (*Olfactory Portrait*) avec des moyens technologiques sophistiqués incapables de la reproduire et d'in-

duire les sensations érotiques qui s'en dégagent. D'autre part, elle fabrique des sacs à dos lourds qui évoquent le mythe de Sisyphe, condamné à réaliser un travail difficile et inutile pour l'éternité (*Sisyphus Sport*). Et, dans une scène d'intérieur très terre-à-terre (*Actaeon at Home*), elle recouvre un corps nu d'une peau de cerf. De cette manière, elle renverse la célèbre légende du chasseur qui, après avoir surpris la déesse Artémis prenant son bain, fut transformé en cerf et finit dévoré par ses chiens. *Combat Cricket Compartment* est une petite maison de grillons fabriquée avec de l'ivoire provenant d'un animal préhistorique du Canada, qui nous apparaît simultanément comme une petite boîte de séduction et de mort. En usant de cet artifice, Jana évoque ces animaux minuscules qui émettent des sons d'amour et de guerre et qui possèdent des horloges biologiques bien précises, comparables à l'actuel système de télécommunications.

Les œuvres de l'artiste sont également des images mentales avec lesquelles elle nous incite à réfléchir sur un grand nombre de situations absurdes de la civilisation comme, par exemple, les formes d'intelligence artificielle apportées par le progrès technique et scientifique, mais qui agissent aussi comme des instruments qui paralysent, ou comme les règles excessives que l'homme impose pour s'auto-protéger et qui finissent souvent entre les mains de pouvoirs autoritaires qui affectent non seulement le corps, mais aussi les peuples et les états. L'obsession de vouloir tout contrôler menace toujours l'élan de liberté.

Porteuse d'une vision critique de la contradiction entre le progrès et la nature, entre la connaissance et le sentiment, entre l'utopie et

la dure réalité, Jana Sterbak soumet la plupart de nos désirs à des risques physiques élevés. Cependant, elle a pour habitude de les envelopper d'un humour surprenant et efficace. Ainsi, les tragédies inévitables de ces actes de dépassement de soi, auxquels l'humanité s'affronte au quotidien, sont entravées de subtiles pointes d'ironie. Pour obtenir ces effets inattendus, l'artiste se nourrit tout particulièrement de la «matérialité active» des objets qui lui permet d'évoquer, sans médiation d'aucune sorte, les dilemmes de la vie à travers des sculptures poétiques, comme les chaises aux dossiers et aux assises de glace (*Dissolution*) ou la couronne rougeoyante (*Hot Crown*).

Ses sculptures sont empreintes du débat tragique entre le destin et la rébellion, comme l'expliquent les nombreuses légendes mythologiques abordant la création de l'univers. L'œuvre photographique *Atlas* nous le démontre clairement: un personnage porte une lune translucide qui évoque la voute céleste et le Titan qui, puni par Zeus pour avoir désobéi, fut condamné à porter la voute céleste sur ses épaules pour l'éternité. Dans une symbiose iconique empli de délicatesse, la voute céleste remplace la tête du porteur en hommage au Titan, roi et astrologue, qui fut le premier à découvrir la science des sphères. L'artiste nous fait comprendre également que nous ne sommes pas étrangers à l'univers, mais de petits atomes évoluant dans un cosmos familial qui, un beau jour, se cristallisa en une multitude de planètes. En réalité, nous sommes tous «corps» dans cette miraculeuse et précaire existence provenant de temps anciens et nous sommes donc sujets à évoluer dans une relation de complicité permanente avec le cosmos.

Les sphères monumentales qui composent la récente installation *Planetarium*, dans leur passage de l'état de magma à celui, solide, du verre, reproduisent le mouvement originel de la création du système solaire, avec ses cratères, ses transparences, ses zones d'ombre, ses rayonnements diurnes, ses lumières nocturnes, ses surfaces désertiques et sa nature minérale spontanée, phénomènes obtenus de la simple transformation naturelle d'un matériau. Cette conscience ancestrale et cosmogonique est peut-être l'une des plus importantes compensations, qui rend supportable l'illusion démodée de toute subjectivité.

L'insignifiance de la vie en chute libre et constante, bien qu'en émanation permanente, serait pour Jana Sterbak la grande prouesse cosmique de la lutte de l'être humain dans l'univers.

Dr Teresa Blanch Malet

Commissaire de l'exposition

P.S. Pour cette exposition, Jana Sterbak a voulu établir des dialogues particuliers entre ses œuvres et un nombre réduit de pièces du fonds du Musée de Montserrat, qu'elle a elle-même sélectionnées.

Biographie

Jana Sterbak (Prague, 1955) vit et travaille à Montréal. À peine sortie de l'enfance, sa famille part s'installer au Canada. Elle y fait ses études à la Vancouver School of Art et à l'Université Concordia de Montréal. Le réalisme ironique de sa culture tchèque imprègne encore aujourd'hui son travail artistique, doté d'une grande force conceptuelle. En 1989, elle expose lors de la Biennale canadienne d'art contemporain d'Ottawa. Son œuvre se fait connaître en Europe à travers la section Aperto de la Biennale de Venise de 1990, avec sa performance révélatrice *Remote Control*. Dès lors, elle réalise de nombreuses expositions individuelles un peu partout dans le monde: New Museum of Contemporary Art de New York, Louisiana Museum of Modern Art de Humlebaek, Serpentine Gallery de Londres, Malmö Konsthall en Suède, Museum of Contemporary Art de Chicago ou Fundació Tàpies de Barcelone. L'artiste représente le Canada lors de la Biennale de Venise de 2003 avec l'installation vidéo *From Here to There*. Et, lors de la Biennale de Prague de 2005, elle dévoile son installation vidéo *Waiting for High Water*. Plus tard, elle expose au Artium de Vitoria, au Carré d'Art de Nîmes, au Musée National des Beaux-Arts de Québec, au Musée Réattu d'Arles, ainsi qu'au Palais des Papes d'Avignon. Certaines des œuvres de Jana Sterbak intègrent d'importantes collections de musées européens et canadiens. Elle obtient en outre de nombreuses récompenses internationales, dont celle de la Guggenheim Memorial Foundation, Prix Antoine Guichard, St. Etienne, France, du Conseil des arts du Canada à Ottawa et du Governor General Arts Awards in *Visual and Media Arts* du Canada, entre autres. À Barcelone, elle travaille en collaboration depuis 1998 avec la Galeria Toni Tàpies.

OBRA EXPOSADA

Planetarium, 2003
Vidre bufat
Instal·lació
Dimensions variables
Cortesia del Centre
International de Recherche
sur le verre et les arts
plastiques, CIRVA, Marsella

Remote Control II, 1989
Alumini, motor sobre
rodes, rodets, control
remot, bateries, tela.
Monitor i cinta de vídeo.
155 x 157 x 158 cm.
Col·lecció MACBA, Fundació
Museu d'Art Contemporani
de Barcelona

Artist as Combustible,
1986
DVD.
Color i so
1' loop
Ed. 5
Cortesia de l'artista

Measuring Tape Cones,
1979.
Cinta mètrica
24 x 5 cm diàmetre
27 x 5 cm diàmetre
Cortesia de la Galeria
Toni Tàpies

Cake Stool, 1996-99
Acer, farina, ous, llet.
65 x 42 x 42 cm.
Ed. 3
Cortesia de la Galeria
Toni Tàpies i la Galeria
Barbara Gross

Hot Crown, 1998
Coure, ferro,
transformador, cable
elèctric i equipament
electrònic.
214 x 36 x 34 cm.
Cortesia de l'artista

Sisyphus Sport, 1997-
2014
Pedra, corretges de pell
i metall.
42 x 35 x 16 cm.
P.A.
Cortesia de Galerie Barbara
Gross

*Container for Olfactory
Portrait*, 1995
Vidre.
16 x 28 x 14 cm diàmetre
Cortesia de l'artista

*Combat Cricket
Compartment*,
1993-1997
Fòssil d'ivori, grills vius,
CD
10 x 3 x 2 cm.
13 x 3,5 x 2,2 cm.
Ed. 4
Cortesia de l'artista

Distraction (versió 1995)
Samarreta amb cabell
humà, jaqueta amb les
mànigues cosides.
Mides variables
Cortesia de l'artista

*Dissolution II
(Auditorium)*, 2001
Cibachrome.
80 x 100 cm.
Ed. 3
Cortesia de l'artista

Atlas, 2002
Foto color.
38 x 25 cm.
P.A.
Cortesia de la Galeria
Toni Tàpies, Galleria Raffaella
Cortese

Sisyphus, 1998
Foto B/N.
18,5 x 18,5 cm.
Ed. 10
Cortesia de l'artista

Actaeon at Home,
2005-2011
Impressió fotogràfica
sobre paper.
42,5 x 30,5 cm.
Ed. 5
Cortesia de la Galeria Laroche
/ Joncas i la Galleria Raffaella
Cortese

Distraction, 1992
Cibachrome.
50 x 36 cm.
Ed. 15
Cortesia de l'artista

*Vanitas: Vestit de carn
per a un albi anorèxic*,
1987
Foto color sobre paper.
30,5 x 24 cm.
Ed. 25
Cortesia de l'artista

Cone on hand, 1979-96
Gelatina de plata.
50 x 35,5 cm.
Ed. 15
Cortesia de l'artista

EXPOSICIÓ

COMISSÀRIA

Teresa Blanch

ASSESSORAMENT

Josep de C. Laplana

COORDINACIÓ

Raül Maigí

GESTIÓ I MUNTATGE

Equip tècnic:
Sandra Rosas, Montse Marín
i Vicente Paniza

DISSENY GRÀFIC

www.victoroliva.com

TREBALLS DE FUSTERIA

Cadafalch

IL·LUMINACIÓ

Toño Sáinz

ASSISTÈNCIA TÈCNICA

Pere Casanovas / Denis Labelle / Tanja Fontane

PRODUCCIÓ GRÀFICA

L'Art de la Llum

ASSEGURANCES

ASEDESA S.A.
Ribé Salat

AGRAÏMENTS

Galeria Toni Tàpies, Barcelona

Macba, Fundació Museu d'Art Contemporani
de Barcelona

Col·lecció privada, Barcelona

Galleria Raffaella Cortese, Milà

PUBLICACIÓ

ASSESSORAMENT

Josep de C. Laplana

COORDINACIÓ

Raül Maigí

© dels textos Teresa Blanch

TRADUCCIONS

Tick Translations

DISSENY GRÀFIC

www.victoroliva.com

IMPREMTA

Elecé

PATROCINI

Oficina del Québec a Barcelona

D.L. B.22992-2014

ISBN: 978-84-697-1494-2